

BÖLÜM 8

Hayat Boyu Öğrenme

Serhat Yaşar

Temel Eğitim Bölümü, Eğitim Fakültesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye.

<https://orcid.org/0000-0002-1070-2140> - syasar@nevsehir.edu.tr

Özet - Bu bölümde, hayat boyu öğrenme kavramının değişen dünya düzeninin ortaya koyduğu gereksinimler üzerine çıkarak vazgeçilemez temel bir gereklilik olduğu ve vazgeçilemez bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Hayat boyu öğrenme, sanayi devrimiyle başlayan, bilim ve teknolojiye hızlı gelişim ile hızlanan ve toplumsal hareketlilikler ile dönüşerek günümüz ve geleceğin insan modeline yön vermiştir. Söz konusu dönüşümlerin sonucu olarak eğitimin ve nitelikli insan kaynaklarının yeniden ele alınması gerekliliği ve sürekli bir dönüşüm içerisinde olduğu gerçeği, insanların yaşamlarının her döneminde bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmelerini zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda, hayat boyu öğrenme kavramının ortaya çıkışı ve kuramsal temelleri tarihsel gelişim ve dönüşümüyle birlikte ele alınmıştır. Bölümde, hayat boyu öğrenme anlayışının gelişimine yön veren gelişmeler ışığında, toplumsal kalkınma, demokratik yurttaşlık, kültürel gelişim ve uluslararası işbirliği açısından önemi incelenmiştir. Ayrıca, küreselleşme, bilgi ekonomisi ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle eğitim anlayışının bireylere bilgi aktarımından fazla olarak beceri ve çeşitli yeterlikler kazandırmaya dönüştüğü açıklanmıştır. Bu bağlamda hayat boyu öğrenme, bireylerin gelişen ve değişen dünyaya en üst düzeyde uyumunu sağlamaları, bireysel ve toplumsal gelişimi desteklemeleri için benimsenmesi gereken bir eğitim yaklaşımı olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayat Boyu Öğrenme, Eğitimde Yeni Yönelimler, Küreselleşme

Yaşar, S. (2026). Hayat boyu öğrenme. In F. M. Özbilen (Ed.), *Eğitim bilimlerinde yeni ufuklar* (pp. 189–206). Pen Academic Publishing. <https://doi.org/10.29329/penbook.36.8>

Eğer bugün, dün öğrettiğimiz gibi öğretiyorsak,

çocuklarımızın geleceğinden çalışıyoruz.

John DEWEY

“1744 yılında, Lancaster Anlaşması olarak bilinen bir anlaşmada, Virginia delegeleri, her bir kabile reisinin oğlunu Williamsburg Üniversitesi ’nde burslu olarak okutmayı, bütün masrafları Virginia Eyaleti ’nce karşılamayı kızıl derili reislere teklif ederler. Kabile reislerinin oğullarının her türlü masraflarının karşılanacağını, onların eğitimi için elden gelenin arkaya konmayacağını söylerler. Böylece, kızıl derili gençlerin beyaz insanın bilgisini elde edebileceğini, daha sonra bu gençlerin kendi kabilelerinin üyelerini eğitebileceğini ifade ederler. Bu teklif üzerine en yaşlı kızıl derili temsilcisi şu cevabı verir; “Sizler kendi toplumunuzun akıllı kişilerisiniz. Hikmet sahibi kişiler olarak bilirsiniz ki, aynı şeyler hakkında insanların değişik fikirleri vardır. Bu nedenle, sizin teklif ettiğiniz türden bir eğitimle ilgili bizim değişik düşüncelerimizin olması umarım tuhafınıza gitmez. Bahsettiğiniz türden eğitimi oldukça yakından tanımış bulunuyoruz. Birçok kızıl derili gençler, kuzey eyaletlerde sizin üniversitelerinize gittiler. Orada sizin bilimlerinizi öğrendiler. Döndüklerinde, koşmayı unutmuşlardı, ormanda yaşamayı beceremez hale gelmişlerdi. Soğuğa ve açlığa dayanamıyor, bir kulübe yapmayı beceremiyorlardı. Bir ceylanı avlama ve bir düşmanı öldürme becerilerini kaybetmişlerdi. Kendi dillerini unutmuşlardı, ne iyi bir avcı olabilirlerdi ne de iyi bir savaşçı. Sözün kısası hiçbir işe yaramaz hale gelmişlerdi. Sizin iyi niyetli teklifiniz için teşekkür ederiz, ama kabul edemeyeceğiz. Size olan minnettarlığımızı kanıtlamak için bizim de size bir teklifimiz var: Virginia’nın asıl delegelerinin gönderecekleri bir düzine delikanlıyı eğiterek onlara bütün bilgilerimizi öğreteceğiz ve onları gerçek anlamda birer yiğit olarak yetiştireceğiz.” (Cüceloğlu,1991)

1. Giriş

Eğer fen bilimleri alanında çalışıyorsanız, kuantum, elektromanyetik momentum gibi karmaşık terimler ve zorlu problemlerle uğraşıyorsunuz demektir. Sosyal bilimler alanında çalışıyorsanız, felsefe, sosyoloji ve hatta psikolojinin derin dünya algısıyla daha önce hiç duymadığınız ama duyduğunuzda size hiç de eğreti gelmeyen hatta sizi büyüleyen terminoloji ve jargon ile hemhalsiniz demektir. Ek olarak, diğer insanlar sizin kullandığınız kelimeleri internet arama motorlarından aratıyor, ama sizin karşınızda ne söylediğinizi net bir biçimde anlıyor taklidi yapıyorlar demektir. Ama eğer alanınız sağlık bilimleriye, öncelikle sizi tebrik ederim. Hangi dilde konuşursanız konuşun kullandığınız terminolojiyi yalnızca meslektaşlarınız anlayacak ve kendinizi gizli bir örgütün kendine özgü gizli bir dilini konuşuyor olarak hissedeceksiniz. Ancak söz konusu eğitim bilimlerine geldiğinde, günlük hayatta sıklıkla kullandığımız terimleri kullanıyor olacaksınız (beceri, yetenek, değer, tutum, vb.). Başka bir kötü haber olarak; çoğunlukla yanlış anlaşılacaksınız. Zira kullanılan kelimelere ve terminolojiye farklı anlamlar yüklendiğini göreceksiniz. Bu nedenle, herhangi bir konuya yönelik belirli bir fikir ya da tartışma gerçekleştirilmeden önce genel tanımların yapılması büyük önem taşımaktadır. Nitekim bilindiği üzere, sosyal bilimlerde, özellikle de eğitim bilimlerinde belirli bir konunun ya da kavramın tanımlanması söz konusu konunun ya da kavramın önemi nispetinde zorluk ve karmaşıklık göstermektedir. Öyle ki, gerçek anlamın yitirilmemesi ve atfedilen önemin belirtilmesi gibi gerekçelerle, temel kavramlar öncelikle tanımlanmaktadır. Bu nedenle, eğitim bilimlerine yönelik alanyazın incelendiğinde, eğitim ve eğitime yönelik tanımlamalara sıklıkla yer verilmektedir. Yapılan söz konusu tanımlar incelendiğinde, tanımlı yapan araştırmacının, kurumun ya da toplumun bakış açılarına göre şekillendiği görülmektedir. Ayrıca tanım sahiplerinin yaşadığı toplumun o an içerisinde bulunduğu durum ve gelecekte oluşması söz konusu olan şartları göz önünde bulundurdıkları görülmektedir. Bu durum, bireylerin öznel yaşantıları dikkate alındığında, kabul edilebilir ve normal olarak karşılanabilir. Bazı

insanlar eğitim kavramını iş kapısı, bazıları kazanılmış statü ya da geleneklerin ve kültürün aktarılması olarak ele alabilirler ki en nihayetinde eğitimin, pek çok açık ve örtük amaçlar taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda (Tezcan, 2020), hepsi doğru bakış açılarıdır. Ancak, devlet ya da devlet politikalarını etkileyen etmenler bakımından, devletin ve milletin temel taşı ailelerin ve bireylerin oluşturduğu göz önünde bulundurularak, tam bağımsız, güçlü bir ülkenin ancak bağımsız ama devletine ve milli kültürüne bağlı bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları yapılar olması gerekliliği açıktır. Bu nedenle, söz konusu otoriteler ve kural koyucular tarafından eğitimin temel amacı, bireylerin içerisine doğduğu ve doğal bir üyesi oldukları topluma günümüz ve gelecekte üstleneceği rol ve sorumluluklara en üst düzeyde uyum sağlamaları amaçlanmalıdır (Yaşar, 2014). Kuşkusuz, bu amaç devletlerin, en çağdaş öğretim programlarını uygulamaya koymalarını ve hızla gelişen, değişen ve dönüşen bilim, teknoloji ve toplumsal dönüşümleri göz önünde bulundurarak sürekli olarak güncelleme çalışmaları içerisinde olmalarını gerektirmektedir (Gültekin, 2007).

Ülkemizde de, söz konusu durum, gerek toplumca gerekse bilimsel olarak kabul görürken, anayasanın 42. maddesine göre “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.*” denilerek devlet güvencesi altına alınmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, m. 42). Ayrıca, “*bireyleri eğitim hakkından menfaat sağlamadan yoksun bırakma*”nın da anayasal bir suç olarak görüldüğü göz önünde bulundurulduğunda (Türk Ceza Kanunu, m. 112), sunulan eğitimin, millete olduğu kadar bireylere de gelecekte yarar sağlaması gerekmekte olduğu açıktır. Ancak, gerek eğitimciler olarak gerekse toplumun bir ferdi olarak ya da bir kural koyucu olarak yapacağımız hiçbir atılım, tek başına hiçbir yarar sağlayamaz. Nitekim, 26.12.2017 tarihinde İbn-i Haldun Üniversitesi’nin açılış konuşmasında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ülkenin gelişimi adına çeşitli alanlarda yapılan atılımlar sonrası gerçekleşen başarıları anlattıktan sonra eğitime yönelik yapılan yoğun çalışmalara yer vermekte ancak akabinde “*Eğitimde arzu ettiğimiz ilerlemeyi sağlayamadık*” diyerek, eğitim alanındaki

Çalışmaların amalanandan çok daha az sonuç verdiğini vurgulamıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2020). Uygulamaya konan tüm ğretim programlarının alanında yetkin kişilerce geliştirildiği göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu durumun bireysel ve toplumsal gerekçeleri olabilir. Jacquard (1985, akt. Giordan, 2008), anlamak ve öğrenmek sevmeye benzer, sevmeye işini Casanova'ya bırakamıyorsak, anlama ve öğrenme işlerini de bilim adamlarına bırakamayız diyerek eğitimin bireysel yönüne, Dede (2010), değişim ve dönüşüm sonucundaki gelişimin tartışmalarla değil, araştırmacıların, politikacıların, ğretmen ve okul yöneticilerinin, daha önceki inanışlarından, algılarından, varsayımlarından ve değerlerinden sıyrılmaları ve belirli bir gelişim içerisinde eyleme geçmeleri gerektiğini söyleyerek toplumsal ve milli yönüne vurgu yapmışlardır. Hangi yönden bakılırsa bakılsın, eğitime ilişkin reformlar ve düzenlemelerin tümü, tüm toplumca kabul edilerek toplumsal bir hareketlilik ve iş birliği ile yapılması gerekliliği açıktır. Diğer bir deyişle uygulamaya konan ya da koyulması planlanan ğretim programları ne kadar iyi hazırlansa da eğitim sürecine etki eden ögelerin tümü uyum içerisinde olmadığı sürece istenilen sonuçlara ulaşılmasının olanaklı olmadığı söylenebilir. Bu nedenle, içerisinde dinamik ilişkiler bulunduran pek çok bileşeni içerisinde barındıran eğitim, bireylerin ve toplumun kimliğini ve geçmişini aşarak, yeni dünya düzenine uyumlu bir gelecek oluştırmaya olanak tanıyacak bir biçimde, başka bir deyişle “*Köklerden Geleceğe*” bütünlük içinde ele alınmalıdır. Ancak bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler ve artan küreselleşmenin yanında insanların doğal gelişimi yavaş kalabilmektedir. Bu durum, insanların evrim hızının bilimsel ve teknolojik devrim hızının gerisinde kaldığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir deyişle, mevcut gerçekliğin aktarılması ve bireyleri olası ngrlerimize hazırlamamız, günümüz insanların da gelecek nesillerin de eğitim gereksinimlerini karşılama konusunda yetersiz kalacağı açıktır. Söz gelimi, Michelson (1894), “Fizik biliminin büyük temel ilkelerinin çoğu muhtemelen artık sağlam biçimde kurulmuştur... Gelecekteki ilerlemeler büyük ölçüde ölçümlerin daha hassas yapılmasıyla olacaktır.” (akt. Hawking, 2001) demesinden yalnızca altı yıl sonra fizik bilimi tüm kuramlarıyla

tekrar ele alınmış, “Digital Equipment Corporation” (DEC) şirketinin kurucularından ve CEO’su olan Ken Olsen’in, “İnsanların evlerinde bilgisayar sahibi olmaları için hiçbir mantıklı sebep yok.” (Schein, 2003) demesinden çok kısa bir süre sonra bilgisayarlar yaşları ne olursa olsun insanların vazgeçilmez birer parçası olmuş, günümüzde ise transhümanizm güncel sosyobilimsel konulardan biri haline gelmiştir (Dağ, 2017). Özetle, gelecek ve gelecekteki teknolojiler öngörülemez bir hal almıştır. Bu durum, insanlığın günümüzde ve gelecekte kalkınabilmesi için durum ve şartlara göre, bireylerin sahip oldukları olası yeterliklerini en üst düzeye taşımak ve içerisine doğarak doğal birer üyesi oldukları topluma katkı sağlayabilecek hale gelmesine yardımcı olmayı amaçladığımız göz önünde bulundurulduğunda (Küçükahmet, 1997), insan doğasına uyumlu değerler çerçevesinde, öngörülemez olan geleceği anlama ve ona uyum sağlamayı kolaylaştırmak temel amacımız olmalıdır. Söz konusu amaç yaş, cinsiyet ve diğer tüm demografik özelliklerden bağımsız olarak Hayat Boyu Öğrenme kavramını temel bir gereklilik olarak karşımıza çıkarmaktadır.

2. Hayat Boyu Öğrenme

Hayat Boyu Öğrenme kavramına yönelik olarak yapılan tanımlamalar incelendiğinde, resmi, gayri resmi, formal ve informal öğrenmeleri kapsayan, öğrenme ve yaşamın bütünleştirilmesini vurguyan aile ve topluluk ortamlarında, çalışma, iş ve boş zaman aktivitelerinde ve bireyin tüm yaşamı boyunca yanında olan bir öğrenme yaklaşımı olduğu görülmektedir (UNESCO, 2012). Avrupa Komisyonu (2006), hayat boyu öğrenmeyi bireyin bireysel bilgi, beceri ve yeterliklerini gerçek yaşama uyumlu olacak şekilde en üst düzeye çıkarması amacıyla, bireysel, sosyal ve profesyonel yaşantısından elde ettiği ve hayatının tümünden yaşamı boyunca elde ettiği öğrenme faaliyetleri olarak ifade etmektedir. Ancak hayat boyu öğrenmeye yönelik yapılan tanımlar incelendiğinde kastedilen tanımların tümünün eksik, yetersiz ya da belirsiz kaldığı görülmektedir. Bu durum bir eksiklik olmaktan farklı olarak hayat boyu öğrenme kavramının derinliğine işaret etmekte olup hayatımızın anahtar kavramlarından biri olmasından dolayı olabilir.

Hayat boyu öğrenmeye yönelik olarak ilk olarak Nikolaj Frederik Severin Grundtvig tarafından yetişkin eğitimi olarak öne sürülen (Adult Education as a Paradigm) (Warren, 1989), daha sonra ise ilk kapsamlı eğitim anlayışı olarak yirminci yüzyılın başında Basil Yeaxlee tarafından 1929 yılında yazılan Hayat Boyu Eğitim (Lifelong Education) kitabıyla yapılmıştır. Söz konusu eser (Yeaxlee, 1929), eğitime yönelik yapılan tüm girişimlerin, her aşamanın ya da eğitime ilişkin tüm kurumların eşit öneme sahip, ayrılmaz bir bütün olduğunu vurgulayan ve söz konusu aşamaları ve kurumları birleştirme yönünde yol gösterme çabasındaki ilk resmi çaba olarak değerlendirilebilir. Ancak, hayat boyu öğrenme kavramının ilk çıkışı olarak nitelendirilebilir. Ancak, hayat boyu öğrenmeye duyulan gereksinim ve duyulan gereksinimi hayatımızda hissettiğimiz göz önünde bulundurulduğunda kökeni 1789 Fransız İhtilaline dayandırılabilir. Nitekim her ne kadar içerisinde yaşadığımız uzay çağı (Erdem, 2018), bilgi çağı (Bozkurt vd., 2021), dijital çağ (Kaplan ve Ertürk, 2012) gibi farklı adlandırmalar yapılsa da halen sanayi devrimi ve 1789 Fransız İhtilali sonrası yakın çağ içerisinde yaşamaktayız (Erol, 2020). Bu durum okulun ve eğitimin eklemeli yaklaşımını yetersiz kılmış, bireylerin sürekli yeni bilgilere sahip olmasını zorunlu kılan ve eğitimi öğrenciyi yaşayan bir ders kitabı haline dönmesini zorunlu hale getiren bir süreç haline dönmeye zorlamıştır (Lindeman, 1926). Bu durum, çoğunlukla değişen yeni dünya düzenine uyum sağlama zorunluluğu ve hızlanan değişim ve dönüşüme yetişkinlerin uyum sağlamakta güçlük çekmesi ve yetişkinliklerin varlığını korumaya çalışması olarak görülebilir. Nitekim, Maria Montessori, eğitim sürecinde karşılaşılan zorlukların önemli bir sebebi olarak yetişkinlerle çocuklar arasında adlandırılmayan ve sınırları belirli olmayan tanımlanamaz bir savaş olduğunu belirterek (Lilliard, 2018) eski nesil ile yeni nesil arasındaki kuşak çatışmasının basit bir kıskançlıktan ziyade yaşlı neslin uyum sağlayamaması olduğunu vurgulamıştır. Söz konusu durumun aşılacak gelecek nesli yetiştiren neslin kendisini de gelecek nesle katması ve geleceğin gereksinim duyduğu yeterliklere kendilerinin de sahip olmaları gerekliliğinin büyük bir önem taşıdığını vurgulamıştır. Bu önem, insanların kendilerini gerçekleştirebilmeleri,

varlıklarını devam ettirebilmeleri ve gelişim potansiyellerini en üst düzeye taşıyabilmelerinin yanı sıra topluluktan topluma geçiş yapabilmeleri için de kilit rol oynamaktadır. Diğer bir deyiş ile, bireyin kendisinden önceki nesli anlaması ve kendisinden sonraki nesil ile uyum içerisinde yaşayabilmeleri için gereklilik göstermektedir. Söz konusu gerekliliğin, ortalama tahmini yaşam süresinin artması, hızla değişen topluma yetişkinlerin uyum sağlamakta zorlanması ya da değişime direnmesi gibi gerekçelerle yetişkin yaşamına yönelik olarak kaygıların giderek artması nedeniyle yaklaşan sosyo-ekonomik bir bağlamdan kaynaklandığı söylenebilir (Centeno, 2011). Bu nedenle uluslararası olarak gerçekleştirilen ve söz konusu toplumun uyumunu amaçlayan ilk çalışmanın 1949 yılında UNESCO tarafından düzenlenen ve Elsinore Konferansı olarak bilinen İlk Uluslararası Yetişkin Eğitimi Konferansı hayat boyu öğrenme kavramının benimsenmesi ve sınırlarının çizilmesi için atılmış ilk önemli resmi girişimlerden biri olarak görülebilir. 25 ülkeden 79 uzmanın katılımıyla gerçekleştirilen söz konusu konferansın raporunda yetişkin eğitime yönelik olarak (UNESCO, 1949);

- Okul, eğitimin tamamlayıcısı değil, yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır.
- İnsanların tüm yaşamları boyunca gönüllü olarak devam ettirmeleri gereken bir süreçtir.
- Bilimsel, kültürel, sanatsal, vatandaşlık, mesleki ve kişisel gelişimi kapsar.
- Etkin vatandaşlar tarafından oluşturulan demokratik toplumun gelişimine katkı sağlar.
- Okuma-yazma öğretmeye indirgenemez.
- Konusunu bireylerin gerçek yaşam gereksinimleri oluşturur.
- Üniversiteler, kütüphaneler, müzeler, sivil toplum kuruluşları ve devletin ortak sorumluluğundadır.

maddeleri vurgulanmaktadır.

Vurgulanan maddeler dikkatlice incelendiğinde, hayat boyu öğrenmeye yönelik, insan hayatını bir meslek olarak değerlendirip hizmet içi eğitim sunan bir yapı olmaktan daha fazla olarak, okulların ötesine geçen, insanların tüm yaşamlarının gerçek dünyaya uyum sağlamaları için çaba göstermeleri gereken bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Elsinore Konferansı'nın 1949 yılında gerçekleştiği, yani farklı alanlardaki okuryazarlık dönüşümlerinden önce olduğu göz önünde bulundurulduğunda, eğitim anlayışında yeni arayışlar içerisinde olduğunun ve konferansın söz konusu dönüşümü çok daha erken işaret ettiği dikkat çekici bir durum olarak değerlendirilmelidir. Etkin ve demokratik yurttaşlar olabilmek için gösterecekleri uğraşının yalnızca bireysel çabayla kalmayıp kütüphaneler, müzeler gibi devletin vatandaşlara sunduğu ve yaygın eğitime katkıda bulunan yapıların işe koşulması gerekliliğini sunmaktadır. Bununla birlikte, üniversiteler gibi gerek toplumun eğitim yükümlülüğünü üstlenmiş gerekse söz konusu eğitim süreçlerine bilimsel dayanaklar ve kolaylaştırıcı süreç önerilerini sunan devlet kurumlarını çalıştırılması önerilmiştir. Söz konusu sürece sivil toplum kuruluşlarının da dahil edilmesi hayat boyu öğrenmenin bireysel bir sorumluluktan fazla olarak toplumun tüm paydaşlarının katılımını gerektiren toplumsal bir hareketlilik olarak ele alınması gerekliliğinin vurgulanması şeklinde yorumlanabilir. Nitekim yine aynı rapor içerisinde, yetişkin eğitiminde, radyo, müzeler, kütüphaneler, görsel-işitsel materyaller ve toplum merkezlerinin kullanılması gerekliliği, diğer bir deyişle devlet varlıklarından yatırım yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Bununla birlikte, tartışma grupları, çalışma çemberleri, saha çalışmaları, gezi ve inceleme etkinlikleri gibi insanların birbirleriyle daha fazla etkileşim içerisinde olacakları aktif öğrenme yöntemlerinin kullanılması önerilmiştir. Bu durum, kültürlerarası iletişimi artırarak küresel bir toplumsallaşma amacına da işaret etmektedir.

Elsinore Konferansı sonrası Avrupa'daki olumlu sonuçlarının ardından (Centeno, 2011), 1960 yılında yine UNESCO tarafından Kanada'nın Montreal kentinde gerçekleştirilen İkinci Dünya Yetişkin Eğitimi Konferansı (Second World Conference on Adult

Education) 51 ülkeden 112 katılımcıyla gerçekleştirildi. Montreal Konferansının temel amacı olarak 1949 Elsinore Konferansının sonuçlarını değerlendirmek, yetişkin eğitimini geliştirmek ve yeni dünya düzeninde ülkeler arası işbirliğini güçlendirmek amacıyla Değişen Dünyada Yetişkin Eğitimi temasıyla düzenlendi.

Söz konusu konferansın temel amaçları şu şekilde özetlenebilir (UNESCO,1960);

- Okuma yazma bilmeyen yetişkinlere okuma yazma öğretmek
- Mesleki bilgi ve becerilerine artırmak ve güncellemek
- Bireylerin kişisel gelişimini desteklemek
- Yetişkinleri bilimsel ve toplumsal değişim ve dönüşümlere uyumlu hale getirmek
- Demokratik vatandaşlık bilincini geliştirmek
- Uluslararası anlayış ve dünya barışına katkıda bulunmak
- Kültürel gelişimi desteklemek

Ele alınan maddeler bütüncül olarak incelendiğinde, bireylerin hayatında yetişkin eğitiminin zorunlu eğitim süreciyle ve yaşıyla sınırlı kalmayıp yaşam boyu devam etmesi gereken bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Bireylerin yeterliklerinin sürekli geliştirilmesi, hayatta oldukları sürece toplumun da etkin bir varlık gösterebilmeleri için gerekli şartları sağlamak bakımından ve küresel dünya düzeninin bir parçası olabilmeleri için sürekli bir çaba içerisinde olmaları gerekliliğini üstlenmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Nitekim bildirgenin sonucunda yetişkin eğitiminin insanlığın geleceği için vazgeçilemez bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Rapora göre söz konusu önem şu gerçekliklere dayandırılmaktadır (UNESCO, 1960):

- Teknolojik gelişmeler ve sanayileşme toplumları hızla değiştirmektedir.
- Dünya barışı ancak insanların birbirlerini anlamasıyla olanaklıdır.

- Cehalet savaşların ve önyargıların temel nedenlerindendir.
- Gelişmekte olan ülkelerde okuma yazma seferberlikleri çok büyük önem taşımaktadır.
- Devletler yetişkin eğitimini eğitim sistemlerinden ayırlamaz bir parça olarak görmelidir.
- Ayrıca, yetişkin eğitiminin işlevi olarak
- Kültürel mirasın korunması
- Değişime uyumu kolaylaştırma
- Bireyin kendisini geliştirmesini sağlama
- Demokratik katılımın artması
- Kadınların toplumsal hayata katılımını destekleme
- Boş zamanların verimli değerlendirilmesi
- Bilinçli tüketicilik
- Toplumdaki farklı gruplar arasında anlayış geliştirme

şeklinde işlevlerinin olacağını belirtmişlerdir. Söz konusu maddeler incelendiğinde UNESCO'nun tüm insanlığı ırk din dil ve benzeri değişkenlerden bağımsız olarak değişen dünya düzeninde uluslararası bir anlayış geliştiren aktif demokratik bir vatandaş olabilmeleri için çaba sarfetmelerini ve söz konusu çabaya vatandaşlık bağıyla bağlı oldukları devletlerin gerekli her desteği vermeleri gerekliliğini söylediği anlaşılabılır. Benzer şekilde, konferansta dünya vatandaşlığı kavramının da temellerinin atıldığı söylenebilir. Bu yönüyle Montreal Konferansı yetişkin eğitimi için yalnızca bireylerin gelişimini değil toplumsal bütünleşmeyi ve uluslararası bütünleşmeyi destekleyen önemli bir yaklaşım benimsemiştir. Rapor söz konusu eğitim süreçlerinde, kütüphane ve müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasını, toplumsal kalkınma projelerini desteklemeyi, tam zamanlı yetişkin eğitim kurslarının açılmasını, kooperatif çalışmalarını, işçi değişim programlarının kullanılmasını, görsel-işitsel eğitim araçlarının etkili bir biçimde kullanılmasını, radyo televizyon ve çeşitli uzaktan eğitim yöntemlerinin

kullanılmasını diğ er bir deyişle devletlerin etkin bir rol üstlenmesini önermiştir. Ayrıca, tartişma gruplarının kullanılmasını gezi ve inceleme ziyaretlerinin kullanılarak insanlar arası etkileşimin artırılmasını önermiştir. Nitekim rapor, UNESCO'ya öneri olarak, uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi, ülkeler arasında deneyimlerin paylaşılmasını önermiştir. Ayrıca, okuryazarlık kampanyalarının desteklenmesi, yetişkin eğitime yönelik araştırmaların teşvik edilmesi, eğitim liderlerinin yetiştirilmesine katkıda bulunulması ve yetişkin eğitime finansman sağlanılması şeklinde devletlerin ve kurumların b t  lerini değerlendirmelerini önermişlerdir. Diğ er bir deyişle, yetişkin eğitimi bireylerin mesleki gelişim ve refah seviyelerini artırmaktan daha fazla olarak toplumsal kalkınma olarak da ele alınmıştır. Alınan kararlar g  z önünde bulundurulduğunda, artan küreselleşmeye yönelik olarak insanlığa bir eylem planı sunulmaya başladığı söylenebilir.

1972 yılında Japonya'nın Tokyo kentinde birinci ve ikinci yetişkin eğitimi konferanslarının doğurgularının incelenmesi ve gelecek eylem planlarının tekrar tartişılması amacıyla    nc  Yetişkin Eğitimi Konferansı 85 ülkenin katılımıyla düzenlenmiştir (UNESCO, 1972). Konferansta, insanların sürekli olarak değişen yaşamları, toplumun dönüşümü ve dolayısıyla mesleklerin dönüşümü ele alınmıştır. Ayrıca söz konusu değişim ve dönüşüm gelişen bilim ve teknolojinin ışığında ele alınmaktadır. Bu durum, eğitimin okul ortamlarından dışarıda da olması ve insanların okul yıllarından daha farklı yaşlarda da devam etmesi gerekliliği kabul görmüştür. Başka bir deyişle eğitim bireyin etkileşim içerisinde bulunduğu her yerde devam etmelidir anlayışı benimsenmiştir. Bu durum, yetişkin eğitimini ayrı bir eğitim alanı olarak değil hayat boyu öğrenmenin ayrılamaz bir parçası olduğunu göstermektedir. Ayrıca yetişkin eğitime yönelik olarak benimsenen temel ilkeler şu şekilde sıralanabilir (UNESCO,1972);

-  ğrenme yaşam boyudur.

- Eğitim, yalnızca okulda değil toplumun her alanında gerçekleştirilmelidir.
- Eğitim herkes için temel bir haktır.
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalıdır.
- Yetişkin eğitimi toplumun dezavantajlı kesimlerine de öncelik tanınmalıdır.
- Devletler yetişkin vatandaşlarının eğitimine daha fazla yatırım yapmalıdır.
- Eğitim ekonomik, sosyal ve kültürel olarak kalkınmanın temelidir.
- Okuryazarlık hayat boyu eğitim için bir başlangıçtır.
- Üniversiteler yetişkinlere hizmet sunmalıdır.
- Uluslararası işbirliği artırılmalıdır.

Benimsenen ilkeler incelendiğinde, yetişkinlerin içerisinde doğdukları ve doğal birer üyesi oldukları toplumdan ayrışmasını engellemekten fazla olarak uluslararası bir kimlik kazanmasına da yardımcı olmanın amaçlandığı görülebilir. Nitekim ele alınan maddeler içerisinde üzerinde en çok vurgu yapılan konunun eğitimin demokratikleşmesi başlığı altında kırsal bölgede yaşayanlar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler gibi eğitime ulaşımında güçlük çeken insanların eğitime erişimlerini sağlamanın bir devlet politikası olarak ele alınması gerekliliği olduğu görülmektedir. Konferansta ayrıca, kişisel, toplumsal, kültürel ve ekonomik gelişim üzerinde durulmakla birlikte kavramların dönüşümü de göz önünde bulundurulmakta, okuryazarlık kavramındaki dönüşümler benimsenmektedir. Ek olarak UNESCO'ya şu öneriler sunulmuştur;

- Hayat Boyu Eğitim uluslararası düzeyde yaygınlaştırılmalı
- Okuryazarlık artırılarak güçlendirilmeli
- Hayat Boyu Eğitim için bilimsel ve maddi destek sağlanmalıdır.
- Uluslararası işbirliği artırılmalıdır.
- Yapılacak olan bilimsel araştırmalar desteklenmelidir.
- Kitle iletişim araçları daha etkin kullanılmalıdır.
- Yetişkin eğitime daha fazla kaynak ayrılmalıdır.

Öneriler incelendiğinde, 1949 Elsinore ve 1960 Montreal Konferanslarıyla örtüşen başlıklar olduğu görülebilir. Ancak, 1996 Delors Raporuyla (Learning: The Treasure Within) netleşecek olan hayat boyu eğitim kavramının kuramsal temelini oluşması, okuryazarlıktaki değişim ve dönüşümün, kitle iletişim araçlarının gelişmesi gibi nedenlerle çok önemli sonuçlara varıldığını söylemek olanaklıdır. Nitekim hayat boyu öğrenme kavramı ve üzerine yapılan çalışmaların ivme kazanması söz konusu konferans ve aynı yıl yayımlanan Faure Raporu (Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow) sonrasında olduğu görülmektedir (Özbilen ve Aytaç, 2023).

Hayat boyu öğrenmenin kilometre taşlarından biri olarak görülen ve Faure Raporu, olarak anılan rapor, Uluslararası Eğitimin Geliştirilmesi Komisyonu (Interenational Commission on the Development of Education) tarafından Edgar Faure başkanlığında hazırlanmış olan bir rapordur. Söz konusu rapor, eğitim sürecinin, okullarda genç öğrenenlere verilen eğitim ile sınırlandırılmayacağını insanların yaşamları boyunca devam eden bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle eğitimin bilimsel ilerlemeler ve toplumsal dönüşümler doğrultusunda yeniden yapılandırılması gerekliliğini söylemekte ve yapılandırılmanın nasıl olması gerekliliğine yönelik önerilerde bulunmaktadır. Rapor, 2. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ve hızla tüm insanların hayatlarını etkileyen bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ve ekonomik dönüşümlerin sonucunda küreselleşme çağımızın bir gerçeği haline gelmiştir. İlgili nedenlerle, geleneksel eğitim yetersiz hale gelmiştir. Bu nedenle, eğitimin temel amacı bireyleri belirli bir mesleği icra etmeleri için hazırlamaktan fazla olarak, onları değişen dünya koşullarını anlayabilen ve ona sürekli olarak uyum sağlayabilen bir toplumun aktif bir yurttaşı olabilmeleri için öğrenmekten çok var olabilmeleri amaçlanmalıdır. Söz konusu amaç doğrultusunda, bireye (UNESCO, 1972);

- Özgürlük kazandırılmalı,
- Eleştirel düşünme desteklenmeli
- Yaratıcı düşünme desteklenmeli ve teşvik edilmeli

- Sorumluluk bilinci kazandırılmalı
- Demokratik ve toplumsal değerlere saygılı bireyler yetiştirilmelidir.

anlayışı benimsenmiştir. Kendisinden önce düzenlenen tüm konferans kararlarının paralelinde görüşler sunulması (UNESCO, 1949; UNESCO, 1960; UNESCO, 1972), söz konusu yatırımların artırılarak devam etmesi anlamını taşımaktadır. Ayrıca amaçlanan toplumun ve oluşturacak olan üyesi olan bireylerin ancak öğrenen bir toplumla benimsenebileceğinin vurgulandığı rapor, öğrenmeyi öğrenme, öğrenen toplum, hayat boyu öğrenme ve hayat boyu öğrenme yaklaşımının beceri temelli yaklaşımı olarak nitelendirebileceğimi 21. Yüzyıl Becerileri gibi günümüzü şekillendiren pek çok kavrama da kuramsal temel oluşturması bakımından büyük önem taşımaktadır. Nitekim söz konusu kavramların bilimsel araştırmalarda daha sık geçmesi, alanyazın incelendiğinde 1972 yılı sonrasında artış gösterdiği ve tanımlarının ve içeriklerinin güncellendiği görülmektedir.

1990'lı yılların başında ise yalnızca küreselleşmeye ve teknolojik değişim ve dönüşüme indirgenemez bir biçimde dünyanın tamamen değiştiği görülmektedir. Bunun temel sebepleri olarak, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla neticelenen soğuk savaşın bitmesi, küreselleşmenin artması ve bilgi ekonomisinin ortaya çıkışıyla oluşan iş yaşamının değişmesi gibi sebepler yer almaktadır. Söz konusu sebepler doğrultusunda, eğitim yeniden ele alınmış ve 21. yüzyılda nasıl insanlara gereksinim duyulduğu tartışılmıştır. Bu gereksinim değişen ve dönüşen toplum, ekonomi ve bilginin değişimi ekseninde değişim, bilginin hızla üretilmesi ve yayılması, gerekli ve gereksiz bilginin, doğru ve yanlış bilginin bir arada olması nedeniyle bilgi patlaması ekseninde ve ekonomi için insan değil, insan için ekonomi diyerek insan merkezli bir toplum içerisinde ele alınmıştır. Söz konusu eksenler, sürekli değişen bir gerçeklik ortamında, insanların kendi gerçeklerini bulabilmesi için öğrenen toplum oluşturulması dolayısıyla, öğrenmeyi öğrenme becerilerini kazanmaları gerekliliğini vurgulamaktadır. Modern çağın etkin vatandaşlarının sahip olmaları gereken bu yeterlikler öğrenme sütunları

halinde belirlenerek (*Learning to Know, Learning to Do, Learning to Live Together, Learning to Be*) istendik yeterlikler sunulmuştur. Delors'un öne sürdüğü yetkinlikler incelendiğinde günümüz 21. Yüzyıl Becerilerinin temelini oluşturduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, eğitimin bilgidен, belirli bazı yetkinliklere dönüştürüldüğü görülmektedir.

3. Sonuç

Hayat Boyu Öğrenme, günümüz dünyasını tek bir toplum olarak görüp söz konusu dünyaya en üst düzeyde uyumumuzu sağlayabilmek adına gerek bir birey gerekse tüm toplum olarak benimsememiz gereken bir eğitim yaklaşımı olarak görülebilir. Diğer bir deyişle, küreselleşen yeni dünya düzenine vatandaşlık bağıyla bağlanabilmemiz, söz konusu dünyada bir nüfus kağıdı alabilmemiz için sahip olmamızı gerektiren şartları bize söyleyen ve sürekli olarak değişen yetkinlik çerçevesi olarak görülebilir. Bununla birlikte topluluklara, toplum olabilmenin ve toplumsal olarak kalkınabilmenin yol haritasını sunmak için belirli çerçeveler sunduğu söylenebilir. Söz konusu çerçeveler, uluslararası olarak yaygın bir biçimde kabul gördüğü görülmektedir. Nitekim sanayi devrimi ve 1789 Fransız İhtilaline dayandırılabilen ve ilk olarak Grundtvig tarafından yetişkinlerin hayatlarına etkin olarak katılmaları ve değişen topluma uyum sağlamaları amacıyla yetişkin eğitimi olarak önerilen (Warren, 1989), sonrasında bilimsel gelişmeler ışığında temel bulan (Yeaxlee, 1929; Centeno, 2011), sonrasında da 25 ülkenin katılımıyla başlayan (UNESCO, 1949), devamında giderek artan ve küresel bir yapı kazanan hayat boyu öğrenme (UNESCO, 1972; Özbilen ve Aytaç, 2023), çağımızın temel bir gereksinimi ve gerçeği haline gelmiştir.

Kaynakça

- Avrupa Komisyonu. (2006). Implementing The Community Lisbon Programme: Fostering Entrepreneurial Mindsets Through Education and Learning. Erişim: http://aei.pitt.edu/42889/1/com2006_0033.pdf
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Kaban, A. L., Taşçı, G., & Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63.
- C. Cumhurbaşkanlığı. (2020, October 19). Cumhurbaşkanı Erdoğan, İbn Haldun Üniversitesi Külliyesi açılış töreni'nde konuşuyor [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ENDrAuWxhtg> 17.03.2026 tarihinde erişildi.
- Centeno,V. (2011) Lifelong learning: a policy concept with a long past but a short history, *International Journal of Lifelong Education*, 30:2, 133-150, DOI: 10.1080/02601370.2010.547616
- Cüceloğlu, D. (1991). Yeniden insan insana. Remzi Kitapevi
- Dağ, A. (2017). Hümanizmin Radikalleşmesi Olarak Transhümanizm. *Academic Journal of Philosophy/Felsefi Düşün*, (9).
- Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. 21st century skills: Rethinking how students learn, 20, 51-76.
- Erdem, T. (2018). Uluslararası ilişkilerde yeni perspektif: Astropolitiğe giriş. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 431-446.
- Erol, Y. Z. (2020). Yakın Çağ Dünya Tarihi. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 39(67), 727-731.
- Gültekin, M. (2009). Dünyada ve Türkiye’de ilköğretim programlarındaki yönelimler. *8.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*. Eskişehir: ESOGÜ, s.212-213.
- Hawking, S. (2001). *The universe in a nutshell*. New York, NY: Bantam Books.
- Giordan, A. (2008). *Öğrenme* (M. Baştürk, E. Bozovalı ve M. Tulan, Çev.). De Ki Basım Yayın.Kaplan ve Ertürk, 2012

- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim programları ve öğretim: Öğretim ilke ve yöntemleri* (8. bs.). Gazi Kitabevi.Lilliard, 2018
- Lindeman, E. (1926) *The Meaning of Adult Education* (New York: New Republic).
- Özbilen, F. M., & Aytaç, A. (2023). Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin hayat boyu öğrenme ve uzaktan eğitime yönelik tutumları üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 12(1):73-85
- Schein, E. H. (2003). *DEC is dead, long live DEC: The lasting legacy of Digital Equipment Corporation*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers.
- Tezcan, M. (2020). *Eğitim sosyolojisi* (18. bs.). Anı Yayıncılık.Türk Ceza Kanunu, m. 112
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). Resmî Gazete, 9 Kasım 1982, Sayı: 17863.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). Türk Ceza Kanunu (Kanun No. 5237). Resmî Gazete (Sayı: 25611).
- UNESCO. (1949). *Summary report: International Conference on Adult Education, Elsinore, Denmark, 19–25 June 1949*. UNESCO.
- UNESCO. (1960). *Report of the World Conference on Adult Education: Montreal, Canada, 22 August–31 August 1960*. UNESCO.
- UNESCO. (1972). *Learning to be: The world of education today and tomorrow*. UNESCO.
- UNESCO (1972) Third International conference on Adult Education: Final report. (Tokyo, 25 July–7 August). Available online at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000017/001761Eb.pdf> (accessed 1 February 2008).
- Warren, C. (1989). Andragogy and NFS Grundtvig: A critical link. *Adult Education Quarterly*, 39(4), 211-223.
- Yaşar, Ş. (2014). Eğitimde Program Geliştirmeyi Etkileyen Sosyal-Kültürel Etmenler. *IJOIS*, 3 (6).
- Yeaxlee, B. A. (1929) *Lifelong Education*, London: Cassell.